Προσκυνηματικές περιηγήσεις στη Δυτική Μακεδονία

Η Δυτική Μακεδονία προσφέρεται για θρησκευτική και προσκυνηματική περιήγηση καθώς συνδυάζει ορθόδοξη πίστη, ιστορικά μοναστήρια, βυζαντινές εκκλησίες με πλούσιες αγιογραφίες, παραδοσιακά χωριά και τοπία μοναδικής ομορφιάς στους νομούς της Καστοριάς, Κοζάνης, Γρεβενών και Φλώρινας. Συναντάμε προσκυνήματα που αξίζουν για τη θρησκευτική και την ιστορική τους σημασία.

Θρησκευτικά μνημεία της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας (έδρα: Κοζάνη)

Π.Ε. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Η μνημειακή τοπογραφία της βυζαντινής πόλης της Καστοριάς, οι Ναοί: Αγίου Στεφάνου, ο Ναός Αγίων Αναργύρων, Παναγία Κουμπελίδικη (Καστριώτισσα), κ.α. είναι μερικοί αξιοσημείωτοι τόποι για να επισκεφτεί κανείς.

Επίσης, οι Ναοί: Αγίου Γεωργίου (Ομορφοκκλησιά Καστοριάς), Κοιμήσεως της Θεοτόκου Ζευγοστασίου (Καστοριάς) κ.α.

Π.Ε. ΦΛΩΡΙΝΑΣ

Τα σπηλαιώδη Ασκηταριά στη νότια όχθη της Μεγάλης Πρέσπας, η Βασιλική του Αγίου Αχιλλείου στη Μικρή Πρέσπα, ο Άγιος Γερμανός.

Π.Ε. ΓΡΕΒΕΝΩΝ

Ναοί: Μεταβυζαντινός Ναός Αγίου Νικολάου (Περιβόλι Γρεβενών), Μεγάλης Παναγιάς Σαμαρίνας, κ.α.

Μονές: Οσίου Νικάνορα (Ζάβορδα Γρεβενών), κ.α.

Π.Ε. ΚΟΖΑΝΗΣ

Ναοί: Παλαιοχριστιανική Βασιλική Αγίας Παρασκευής, Αγίου Δημητρίου Αιανής, κ.α.

Μονές: Μεταμορφώσεως του Σωτήρος (Δρυόβουνο/Σιάτιστα, Κοζάνη), Παναγίας (Μικρόκαστρο/Σιάτιστα, Κοζάνη), Αγίου Αθανασίου (Εράτυρα, Κοζάνη), Κοιμήσεως Θεοτόκου (Σισάνι, Κοζάνη) κ.α.

Επίσης, το Βυζαντινό Κάστρο Σερβίων, η λίμνη Πολυφύτου, το Γεωπάρκο Γρεβενών–Κοζάνης, κ.ά.

Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης: Παλαιοχριστιανική Βασιλική Αγίας Παρασκευής Κοζάνης

Στην Αγία Παρασκευή Κοζάνης σώζονται τα εντυπωσιακά ερείπια ενός σημαντικού μνημείου της πρώιμης χριστιανικής περιόδου (6ος αι. μ.Χ.).

Μια ενδιαφέρουσα ιστορία της τοπικής παράδοσης συνδέεται με την ανεύρεση των ερειπίων εκκλησίας. Λέγεται ότι ένας χωριανός έβλεπε επανειλημμένα την αγία Παρασκευή στον ύπνο του. Του ζητούσε επίμονα να ψάξει να βρει την εικόνα της. Όταν τελικά μίλησε στη γυναίκα του και τους συγχωριανούς του για το όραμά του, όλοι μαζί αποφάσισαν να τον βοηθήσουν να εκπληρώσει την επιθυμία της αγίας. Έτσι ξεκίνησαν οι έρευνες και σκάβοντας ανακάλυψαν τελικά όχι μόνο την εικόνα της, αλλά και μια σπουδαία παλαιοχριστιανική βασιλική. Το δάπεδο της βασιλικής είναι πραγματικά εντυπωσιακό: σώζονται σπάνια ψηφιδωτά με φυτικά και ζωικά μοτίβα, ψάρια, ψαράδες

και γεωμετρικά σχέδια, που αποκαλύπτουν την καλλιτεχνική δεξιοτεχνία της εποχής.

Η τρίκλιτη βασιλική με εγκάρσιο κλίτος (32μ.×14μ.) παρουσιάζει χαρακτηριστική τρίκογχη κάτοψη, με κεντρική αψίδα και δύο πλάγιες κόγχες στο ιερό βήμα. Δυτικά του κύριου ναού βρίσκεται ο νάρθηκας, ενώ γύρω από τον ναό εντοπίστηκαν τρία κτίσματα· ένα από αυτά λειτουργούσε ως βαπτιστήριο, με κτιστή κολυμβήθρα.

Δίπλα στη βασιλική βρίσκεται ο νεότερος ναός που χτίστηκε για να εξυπηρετεί τους κατοίκους, ενώ κάτω από αυτόν βρίσκεται η κρύπτη της Αγίας Παρασκευής.

https://visitwestmacedonia.gr/places-box/palaiochristianiki-vasiliki-agias-paraskeyis/

Το μνημείο ξεχωρίζει για τους πλούσια διακοσμημένους δαπέδους του, καλυμμένους με ψηφιδωτά που απεικονίζουν φυτικά και ζωικά μοτίβα, καθώς και γεωμετρικά σχέδια. Οι ανασκαφικές έρευνες (1964-1971) αποκάλυψαν ολόκληρο το συγκρότημα, φέρνοντας στο φως μία από τις σημαντικότερες λατρευτικές κατασκευές της Ύστερης Αρχαιότητας στην περιοχή. Η αρχιτεκτονική της βασιλικής, με την τρίκογχη διάταξη και τα προσκτίσματα, αντανακλά τις εξελιγμένες λειτουργικές απαιτήσεις της χριστιανικής κοινότητας της εποχής.

Σήμερα, η βασιλική της Αγίας Παρασκευής αποτελεί σπουδαίο αρχαιολογικό χώρο, που προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες για την εκκλησιαστική αρχιτεκτονική και την καλλιτεχνική παραγωγή της πρώιμης βυζαντινής περιόδου στην ευρύτερη περιοχή της δυτικής Μακεδονίας.
Πληροφορίες

Το μοναστήρι της Μεταμόρφωσης του Σωτήρα στο Δρυόβουνο του νομού Κοζάνης

Η Ιερά Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Δρυοβούνου είναι το **παλαιότερο** μοναστήρι του **νομού Κοζάνης** και ένα από τα σημαντικότερα θρησκευτικά και ιστορικά μνημεία της Δυτικής Μακεδονίας. Βρίσκεται σε περίοπτη πανοραμική θέση, 3 χλμ. βορειοδυτικά του χωριού Δρυόβουνο του νομού Κοζάνης[1].

Η ίδρυση της μονής, σύμφωνα με την κτητορική επιγραφή, ανάγεται στα τέλη του 16ου αι., το 1592. Από την αρχική αυτή φάση σήμερα διατηρούνται το καθολικό καθώς και η βόρεια και ανατολική πτέρυγα της μονής. Ωστόσο, υπάρχει και η άποψη ότι η μονή ίσως ιδρύθηκε πολύ νωρίτερα, το 1101, αν και δεν υπάρχουν γραπτές πηγές που να το επιβεβαιώνουν Πληροφορίες.

Είναι κτισμένο στον τύπο του δικιόνιου[2] σταυροειδούς εγγεγραμμένου ναού, στον οποίο σε μεταγενέστερο χρόνο - άγνωστο πότε ακριβώς - προστέθηκε νάρθηκας. Πυρκαγιά κατά τη διάρκεια της κατοχής (1943) κατέστρεψε τα υπόλοιπα κτίσματα του αρχικού μοναστηριακού συγκροτήματος.

Οι ξενώνες, που περιλαμβάνει το σημερινό κτιριακό συγκρότημα, αποτελούν προσθήκες της τελευταίας δεκαετίας του 20ου αι.

1http://odysseus.culture.gr/h/2/gh251.jsp?

2 δικιόνιος**:** τύπος σταυροειδούς εγγεγραμμένου ναού και απλοποιημένη μορφή του τετρακιόνιου, όπου ο τρούλος στα δυτικά στηρίζεται σε δύο κίονες, ενώ στα ανατολικά ακουμπά στους πεσσούς του ιερού. Ο τύπος αυτός ήταν συνηθισμένος στον ελλαδικό χώρο (Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού: (www.ime.gr/chronos/09/gr/glossary/main/a/a12.html).

Πεσσοί: Στη βυζαντινή ναοδομία, οι πεσσοί είναι κτιστά, τετράπλευρα (ορθογώνια ή τετράγωνα) στηρίγματα που αναλαμβάνουν να στηρίξουν τα μεγάλα τόξα (αψίδες) και τα σφαιρικά τρίγωνα πάνω στα οποία εδράζεται ο τρούλος.

Το εικονογραφικό πρόγραμμα του ναού διακρίνεται για το πλούσιο θεματολόγιό του στο οποίο κυριαρχούν οι σκηνές με θέμα την **Παναγία**.

Στο χώρο του ιερού βήματος εικονογραφείται ο Ευχαριστιακός κύκλος με τη Θεοτόκο ένθρονη βρεφοκρατούσα στο τεταρτοσφαίριο της κόγχης, την Κοινωνία των Αποστόλων και τον Μελισμό[3] στις δύο χαμηλότερες ζώνες. Στην πρόθεση ξεχωρίζει η απεικόνιση του τροπαρίου "Άνω σε εν θρόνω κάτω εν τάφω" και στο διακονικό[4] επικρατούν σκηνές αφιερωμένες στην Παναγία. Στα φουρνικά που στεγάζουν την πρόθεση και το διακονικό παριστάνονται ο Χριστός στον τύπο του Μεγάλου Αρχιερέα και το "Επι σοι χαίρει[5]" αντίστοιχα.

Στον κυρίως ναό η διακόσμηση διαιρείται σε ζώνες εκ των οποίων τη χαμηλότερη καταλαμβάνουν μορφές ολόσωμων αγίων. Στις δύο επόμενες, μέσα σε πλαίσια εν είδει πινάκων, εικονίζονται χαμηλά σκηνές από τα θαύματα του Ιησού με εμβόλιμες παραστάσεις κυρίως από την Παλαιά Διαθήκη και ψηλότερα συνθέσεις από τον κύκλο του Δωδεκαόρτου και των Παθών του Κυρίου. Στο δυτικό τοίχο, στο χώρο που αντιστοιχεί στο νάρθηκα του αρχικού ναού, ξεχωρίζει η παράσταση της Κοίμησης πλαισιωμένη από τη Γέννηση και τα Εισόδια της Θεοτόκου. Στο φουρνικό που στεγάζει το χώρο αυτό ιστορείται στο κέντρο η παράσταση "Άνωθεν οι Προφήται" και περιμετρικά οι δεκατρείς πρώτοι οίκοι του Ακαθίστου Ύμνου.

Στον τρούλο δεσπόζει η μορφή του Παντοκράτορα με τις αγγελικές δυνάμεις και τους προφήτες στην περιφέρεια του τυμπάνου.

---

3 Στη βυζαντινή αγιογραφία, ο Μελισμός είναι η εικονογραφική παράσταση που αποδίδει το ύψιστο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας: τη μεταβολή του άρτου και του οίνου σε Σώμα και Αίμα του Χριστού.
Ο όρος προέρχεται από το ρήμα μελίζω (που σημαίνει κομματιάζω, διαμελίζω σε μέρη/μέλη). Αναφέρεται στη συγκεκριμένη λειτουργική πράξη όπου ο ιερέας σπάει τον καθαγιασμένο Άρτο (τον Αμνό) πριν από τη Θεία Κοινωνία, προφέροντας τα λόγια:
«*Μελίζεται και διαμερίζεται ο Αμνός του Θεού, ο μελιζόμενος και μη διαιρούμενος...*»

4 Είναι ο χώρος που βρίσκεται στη δεξιά (νότια) πλευρά του ιερού βήματος στους βυζαντινούς ναούς (σε αντίθεση με την πρόθεση που βρίσκεται στα αριστερά/βόρεια).
Χρησιμοποιείται ως σκευοφυλάκιο για τη φύλαξη των ιερών σκευών, των άμφιων, των προσφορών των πιστών,κ.ά.

5 «*Ἐπὶ σοὶ χαίρει, Κεχαριτωμένη, πᾶσα ἡ κτίσις, Ἀγγέλων τὸ σύστημα, καὶ ἀνθρώπων τὸ γένος· ἡγιασμένε ναὲ καὶ παράδεισε λογικέ, παρθενικὸν καύχημα, ἐξ ἧς Θεὸς ἐσαρκώθη, καὶ παιδίον γέγονεν, ὁ πρὸ αἰώνων ὑπάρχων Θεὸς ἡμῶν· τὴν γὰρ σὴν μήτραν θρόνον ἐποίησε, καὶ τὴν σὴν γαστέρα πλατυτέραν οὐρανῶν ἀπειργάσατο. Ἐπὶ σοὶ χαίρει, Κεχαριτωμένη, πᾶσα ἡ κτίσις, δόξα σοι.*»

Οι **τοιχογραφίες** αυτές, έργο του αγιογράφου Νικολάου από το Λινοτόπι χρονολογούνται στο 1652. Διακρίνονται για την **υψηλή ποιότητα της τέχνης** τους, τον πλούτο των εικονογραφικών τους θεμάτων, τη συμμετρική και εύρυθμη οργάνωσή τους, την προσεγμένη επιλογή των χρωμάτων τους. Εμφανή είναι επίσης και τα **δάνεια από τη δυτική τέχνη**, **σε δευτερεύοντα** όμως **μορφολογικά στοιχεία.**

Στις αρχές του 19ου αι. (1808) χρονολογούνται οι τοιχογραφίες του νάρθηκα, οι οποίες αποτελούν έργα λαϊκότροπης τέχνης, χαρακτηριστικής της εποχής αυτής. Φιλοτεχνήθηκαν από τοπικό καλλιτέχνη, τον Αργύρη Κρημηνιώτη από την επαρχία Βοΐου.

Η μονή συνδέεται με σημαντικά ιστορικά γεγονότα και προσωπικότητες, όπως η **επίσκεψη** του **Αγίου Κοσμά του Αιτωλού**, ο οποίος, σύμφωνα με την παράδοση, θεράπευσε τους μοναχούς από μια επιδημία χρησιμοποιώντας αγιασμένο νερό από κοντινή πηγή. Σήμερα, στο σημείο αυτό έχει ανεγερθεί **παρεκκλήσι αφιερωμένο στον Άγιο Κοσμά**.

Κατά τη διάρκεια των εθνικών αγώνων, η μονή έπαιξε καθοριστικό ρόλο ως **καταφύγιο** για τους διωκόμενους και ως **ορμητήριο** για τους αγωνιστές. Φιλοξένησε σημαντικές προσωπικότητες, όπως τον Δημήτριο, αδελφό του Ρήγα Φεραίου, τον Καπετάν Βάρδα και τον Παύλο Μελά. Ωστόσο, το 1943, η μονή καταστράφηκε από τους Ιταλούς εισβολείς, με αποτέλεσμα να χαθούν ανεκτίμητης αξίας ιστορικά αρχεία.

Η ανακαίνισή της ξεκίνησε το 1996 και πλέον έχει επανέλθει σε λειτουργία.

Σήμερα, στη μονή εγκαταβιώνουν 15 μοναχοί, υπό την καθοδήγηση του ηγούμενου και πνευματικού πατέρα Αρχιμανδρίτη Στέφανου Ρήνου, ο οποίος χειροθετήθηκε το 2020 από τον Οικουμενικό Θρόνο. Η μονή αποτελεί έναν χώρο με πλούσια ιστορία, θρησκευτική παράδοση και πνευματικότητα, προσελκύοντας πλήθος προσκυνητών που επιθυμούν να βιώσουν την κατανυκτική

της ατμόσφαιρα. Η Ιερά Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Δρυοβούνου παραμένει ένας ζωντανός φάρος πίστης και ιστορικής κληρονομιάς για την περιοχή.

Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών: Μονή Οσίου Νικάνορα (Μονή Ζάβορδα), Γρεβενά

Η Μονή βρίσκεται κοντά στον ποταμό Αλιάκμονα, σε θέση μοναδικής φυσικής ομορφιάς. Μεγάλη ήταν η προσφορά της στους εθνικούς αγώνες και την πνευματική ανάταση του Γένους, όντας ένα μοναστήρι με μεγάλη περιουσία, το οποίο μάλιστα ενίσχυσε σχολεία και φοιτητές Θεολογίας, δίνοντάς τους υποτροφίες.

Επίσης, το 1821, ο Ν. Κοσομούλης εδώ μύησε τον ηγούμενο στη Φιλική Εταιρεία. Στη διάρκεια του Μακεδονικού αγώνα, οι άνδρες της ελεύθερης Ελλάδας, οι οποίοι έρχονταν να πολεμήσουν στη Μακεδονία, εδώ κατέλυαν και αποθήκευαν τα όπλα τους. Μάλιστα, στο στενό πέρασμα του ποταμού, υπήρχε χοντρό σκοινί δεμένο σε ψηλά δέντρα, και από αυτό κρεμόταν με **καλάθι** η "**Σπαρτίνα**", μέσο διάβασης του ποταμού από τους αγωνιστές με τα όπλα τους.

Το καθολικό της Ι. Μονής Ζάβορδας[6] βρίσκεται στο πλάτωμα που σχηματίζεται στην κορυφή του όρους Καλλίστρατο. Το καθολικό είναι αφιερωμένο στη Μεταμόρφωση του Σωτήρος και ανήκει στον αθωνικό τύπο, δηλαδή στον απλό, τετράστυλο, εγγεγραμμένου σταυροειδούς ναού με νάρθηκα.

Τιμάται στην εορτή της Μεταμόρφωσης του Σωτήρα.

Ο Όσιος Νικάνωρ, γεννήθηκε από εύπορη οικογένεια της Θεσσαλονίκης και αρχικά ασκήτεψε στη δύσβατη σπηλαιοσκήτη του Αγίου Γεωργίου, κάτω από το μοναστήρι, η οποία σώζεται ακόμη και είναι κατάγραφη από απεικονίσεις του Αγίου Γεωργίου του Τροπαιοφόρου. Σύμφωνα με το βίο του, μετά από θείο όραμα μετέβη στην κορυφή του βουνού όπου και ανακάλυψε την υποδειχθείσα στο όραμα από τον Χριστό εικόνα, εξ ου και έχτισε το μοναστήρι της Μεταμόρφωσης.

Το αρχαιότερο κτίσμα της Μονής είναι το καθολικό της (1528 ή 1543/44), γύρω από το οποίο αναπτύσσεται το μοναστηριακό συγκρότημα με ηγουμενείο, κελιά, τράπεζα, ξενώνες και βοηθητικούς χώρους. Εδώ, φυλάσσονται **πολύτιμα κειμήλια**, όπως ιερά λείψανα, εικόνες, κώδικες, ευαγγέλια, το **Λεξικό του Πατριάρχη Φωτίου** και ένας σπάνιος επιτάφιος του 1588, έργο του μοναχού Αρσενίου.

6 https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/details-sheet?id=148376&type=Monument

Στο εσωτερικό βλέπουμε τοιχογραφίες του Θηβαίου αγιογράφου Φράγκου Κατελάνου, αλλά και μεταγενέστερες επιζωγραφίσεις του 1592, του 1869 και των τελών του 19ου αιώνα, που βεβαιώνονται από κτητορικές επιγραφές. Οι τοιχογραφίες του νάρθηκα και το ξυλόγλυπτο τέμπλο χρονολογούνται επίσης στον 19ο αιώνα.

Ο εξωνάρθηκας ιστορήθηκε το 1835 και περιλαμβάνει την παράσταση της Δευτέρας Παρουσίας, αγίους και σκηνές από τον βίο και τα θαύματα του Οσίου Νικάνορα.

Κατά την περιήγηση συναντάμε δύο παρεκκλήσια του 18ου αιώνα, του Αγίου Αθανασίου και του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου, όπου βρίσκεται και ο τάφος του Οσίου Νικάνορα. Στον χώρο δεσπόζει και το εντυπωσιακό τριώροφο καμπαναριό του 1873 ύψους 20 μ..

Η Μονή διαφυλάσσει πλήθος ιερών λειψάνων, όπως εκείνα του Οσίου Νικάνορα, του Αγίου Ιωάννη Χρυσοστόμου και του Αγίου Δημητρίου, καθώς και κειμηλίων, όπως ένα ξυλόγλυπτο

τέμπλο από το 1890 και ένα προσκυνητάρι του 1773. Δυστυχώς, πολλά πολύτιμα χειρόγραφα χάθηκαν κατά την περίοδο της κατοχής και του εμφυλίου πολέμου.

Κατά την Τουρκοκρατία, η Μονή γνώρισε αξιοσημείωτη οικονομική και πνευματική ανάπτυξη, με περιουσία που περιλάμβανε εκτάσεις 60.000 στρεμμάτων και χιλιάδες ζώα στην κτηνοτροφία της. Αναδείχθηκε σε σημαντικό πνευματικό κέντρο, προσφέροντας υποστήριξη σε σχολεία και θεολογικές σπουδές.

Η Ιερά Μονή Ζάβορδας συμμετείχε ενεργά στους εθνικούς αγώνες. Ο ηγούμενός της μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία το 1821 από τον Νικόλαο Κασομούλη. Επίσης, κατά τον Μακεδονικό Αγώνα, φιλοξενούσε αντάρτες και χρησιμοποιούσε αυτοσχέδια περάσματα για τη μεταφορά όπλων στον Αλιάκμονα.

Ιδιαίτερα αξιοθέατα[7]

• Το Καθολικό της Μονής.
Χτισμένο σε αθωνικό ρυθμό, με τρούλο που στηρίζεται σε τέσσερις πεσσούς. Φιλοξενεί τοιχογραφίες του 1547 από τον ζωγράφο Φράγκο Καστελάνο και άλλες μεταγενέστερες (1869, 1889) και ξυλόγλυπτο επιχρυσωμένο τέμπλο του 1890.
• Ο Τάφος του Οσίου Νικάνορα.
Βρίσκεται στο παρεκκλήσι του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου. Πρόκειται για έναν απλό και απέριττο τάφο, σημείο μεγάλης πνευματικής σημασίας.
• Το Μοναστηριακό Συγκρότημα.
Περιλαμβάνει ξενώνες, την εκκλησία του Αγίου Δημητρίου, τράπεζα, κελιά, κρύπτες και αποθηκευτικούς χώρους.
• Ο πλακόστρωτος ανηφορικός δρόμος οδηγεί στην Πύλη της Μονής.
• Τα Ιερά Λείψανα και Κειμήλια.
• Η εικόνα του Σωτήρος Χριστού. Την ανακάλυψε ο Όσιος Νικάνωρ κατόπιν οράματος.
• Ιερά λείψανα του Οσίου Νικάνορα, του Αγίου Ιωάννου Χρυσοστόμου, του Αγίου Δημητρίου και άλλων αγίων.
• Ένα ξυλόγλυπτο προσκυνητάρι του 1773 και ένα κιβώριο της Αγίας Τράπεζας με ένθετη τεχνική ελεφαντοστού.
• Οι Τοιχογραφίες του Νάρθηκα (1835).
Απεικονίζουν τον βίο και τα θαύματα του Οσίου Νικάνορα, παρουσιάζοντας ιστορικό και καλλιτεχνικό ενδιαφέρον.
• Η Κρύπτη της Μονής.
Εδώ είχαν διασωθεί 206 χειρόγραφα, μεταξύ των οποίων και ένα χειρόγραφο λεξικό του Πατριάρχη Φωτίου. Κατά την Κατοχή και τον Εμφύλιο, υπέστησαν σημαντικές καταστροφές.
• Το Καμπαναριό (1873). Ύψους 20 μέτρων, αποτελεί σημαντικό αρχιτεκτονικό στοιχείο της Μονής.
• Το «Ασκηταριό» του Οσίου Νικάνορα.
Σπήλαιο όπου μόνασε αρχικά ο Όσιος, κάτω από το μοναστήρι. Διατηρεί τοιχογραφίες του 1793 αφιερωμένες στον Άγιο Γεώργιο.

---

7 https://westmacedoniamonasteries.gr/el/%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CF%85%CF%88%CF%84%CE%B5/2/1-%CE%B9%CE%B5%CF%81%CE%B1-%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B9%CE%B1/4/%CE%B9%CE%B5%CF%81%CE%B1-%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CE%B7-%CE%BF%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%85-%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CF%81%CE%B1-%CE%B6%CE%B1%CE%B2%CE%BF%CF%81%CE%B4%CE%B1%CF%82

ΑΓΙΟΣ
ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

Η Μεγάλη Παναγιά της Σαμαρίνας

Η Μεγάλη Παναγιά, όπως την ονομάζουν οι κάτοικοι της ιστορικής Σαμαρίνας, κτίστηκε προς τα τέλη της δεύτερης δεκαετίας του **1800** και όπως αποκάλυψε πρόσφατη ανασκαφική έρευνα, θεμελιώθηκε στα ερείπια ενός άλλου ναού.

Ο ναός διακρίνεται για τις σπάνιες αγιογραφίες και ένα πεύκο μέσα στο ιερό

Ο Ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου «Μεγάλη Παναγιά» ανακηρύχθηκε το 1962 ως ιστορικό **διατηρητέο** μνημείο. Όμως, στο πέρασμα του χρόνου, παρουσιάστηκαν σοβαρές βλάβες στον φέροντα οργανισμό του κτίσματος και ιδιαίτερα στην περιοχή του ιερού, όπου από τις αρχές του προηγούμενου αιώνα έχει φυτρώσει κι ένα πεύκο τουλάχιστον 100 ετών που αναδύεται μέσα από το ιερό του ναού[8].

8 https://www.iefimerida.gr/politismos/i-megali-panagia-sti-samarina-grebenon

Ο Ναός της Κοίμησης της Θεοτόκου είναι ο μητροπολιτικός ναός της Σαμαρίνας και ένα από τα σημαντικότερα μνημεία της περιοχής. Χτισμένος γύρω στο 1800, ο ναός αποτελεί μια ογκώδη **τρίκλιτη ξυλόστεγη βασιλική** με πολύπλευρη εξωτερική αψίδα, υπερυψωμένο διώροφο νάρθηκα-γυναικωνίτη στα δυτικά και ανοιχτή στοά στη δυτική και νότια πλευρά.

Η εκκλησία είναι χτισμένη με λαξευμένους ασβεστόλιθους, με επιμελημένες γωνίες και ημικυκλικά τόξα, ενώ ο λιθανάγλυφος διάκοσμος της νοτιοδυτικής εισόδου, χρονολογημένος στα 1816, αποτελεί σημαντικό δείγμα λαϊκής τέχνης. Το εσωτερικό του ναού είναι κατάγραφο, με τοιχογραφίες των Σαμαριναίων ζωγράφων Χρήστου και Αντωνίου, ολοκληρωμένες το 1829. Ο διάκοσμος περιλαμβάνει σκηνές από τον θεομητορικό και χριστολογικό κύκλο, επηρεασμένες από το δυτικό μπαρόκ και τη λαϊκή τέχνη.

Εξαιρετικής τέχνης είναι το **ξυλόγλυπτο**, **επιχρυσωμένο τέμπλο**, που περιλαμβάνει έργα του Μιχαήλ Αναγνώστου, όπως η Δεσποτική εικόνα της Βρεφοκρατούσας (1811). Σήμερα, πολλές εικόνες του ναού έχουν κλαπεί και αντικατασταθεί με αντίγραφα, ενώ η **περίτεχνη ξύλινη οροφή** διατηρεί τον αρχικό φυτικό διάκοσμό της. Ο Ναός της Κοίμησης της Θεοτόκου παραμένει ένας σημαντικός πολιτιστικός και θρησκευτικός θησαυρός, που αντικατοπτρίζει την ιστορία και την τέχνη της Σαμαρίνας.

Πληροφορίες

